

התוועדות

כבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל

זצוקללה"ה נבנ"מ זי"ע

שניאורסאהן

מליובאוויטש

י"א ניסן, ה'תשל"ז

חלק ג – יוצא לאור לשבת חול המועד פסח, ה'תשפ"ד

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות שמונים וארבע לבריאה

שנת השבעים וחמש לנשיאות כ"ק אדמו"ר זי"ע

לעילוי נשמת

הרה"ח התמים הרב בנימין

בהר"ר יהודה יוסף הכהן ז"ל

כץ

שליח כ"ק אדמו"ר זי"ע ומחנך בניו הייבן, קונטיקט

למעלה מיובל שנים

נפטר ח"י ניסן, חוה"מ פסח, ה'תשע"ט

נדפס על ידי ולזכות

בתו וחתנו

מרת שולמית ובעלה הרה"ח ר' זושא

וכל יוצאי חלציהם שיחיו

לאורך ימים ושנים טובות ובריאות

טננבוים

להצלחה רבה ומופלגה בכל אשר יפנו

בטוב הנראה והנגלה בגשמיות וברוחניות

ולנחת רוח יהודי חסידותי מתוך שמחה וטוב לבב

עם סידור נוסח הנ"ל, הנקרא "תורה אור עם שער הכולל". ובפרט שסי' הנ"ל (שער הכולל) מוקדש ברובו לציוני המקורות דנוסח רבנו הזקן, כולל ג"כ בהנוגע לשלילת אמירת "ושמרו" בערב-שבת, שאעפ"כ הדפיסו בסידורו. ועל דרך זה בכמה ענינים.

[שני לו והוספה קונטרס הסידור להרב נאה, אבל כמדומני שהוא יקר המציאות במדינה זו, משא"כ שער הכולל שנמצא בכמה ספריות וכו'].
בכבוד ובברכה.

נ.ב.

בנוגע לשיעורים — ראה סי' שיעורי תורה (להרב נאה — ירושלים, תש"ז) בו מבוארת שיטת חב"ד בזה.

כעמך כישראל (ש"ב ז, כג) — כצ"ל במנחת שבת ע"פ נוסח האריז"ל. כמש"כ בפע"ח ועוד (הובאו בשי' הכולל) — ומצוה לתקן "תיקון הבחור הזעזער" בזה (לשו"ע או"ח סו"ס רצב).

בס"ד.

פתח דבר

לקראת שבת חול המועד פסח הבעל"ט, הננו מוציאים לאור חלק שלישי ואחרון מהתוועדות י"א ניסן ה'תשל"ו, הנחה בלתי מוגה (חלק ראשון י"ל לש"פ מצורע וחלק שני לימים ראשונים דחג הפסח).

*

בתור הוספה — מכתבים (תדפיס מכרכי אגרות-קודש שמכינים עתה לדפוס).

*

ויה"ר שנזכה תיכף ומיד ממש לקיום היעוד "הקיצו ורננו גו'", ומלכנו נשיאנו בראשם, וישמיענו נפלאות מתורתו, "תורה חדשה מאתי תצא".

ועד הנחות בלה"ק

י"ג ניסן, ה'תשפ"ד
שנת השבעים וחמש לנשיאות כ"ק אדמו"ר זי"ע
ברוקלין, נ.י.

©

Published and Copyright 2024 by
LAHAK HANOCHOS INC.

788 Eastern Parkway Suite #408 | Brooklyn, New York 11213

Tel. (718) 604-2610

info@lahak.org • http://www.lahak.org

The Kehot Logo is a registered trademark of Merkos L'inyonei Chinuch.

5784 • 2024

Printed in the United States of America

קונטרס הסידור להרב נאה: ירושלים, תש"ב. — נדפס לאח"ז בסידור תורה אור עם שער הכולל (קה"ת, תשמ"ז) בסופו.

בנוגע לשיעורים: במכתבו — אודות שיעור כזית דמצה בסדר ליל הפסח.

סי' שיעורי תורה: ראה שם (בקשר להנ"ל) סי"ג סי"ב.

"תיקון הבחור הזעזער" .. (לשו"ע או"ח סו"ס רצב): הכוונה, כנראה, ל"תיקון הבחור הזעזער" שנזכר בשער הכולל שם ש"בשו"ע האריז"ל שנדפסו מקרוב יש שם טעות הדפוס, והוא מה שבשו"ע האריז"ל שחירת של שבת ס"ה (בהשייך לתפלת מנחה דשבת — מקביל לשו"ע או"ח סרצ"ב) כתוב (בכל הדפוסים הראשונים): "צ"ל מי כעמך כישראל גוי א' בארץ" (ובהגהת צמח שם: "נ"ל .. וזהו ומי כעמך כישראל, ד' ישראל, שידוע' שמכתר מושפעים עתה"); ואילו בדפוס ווילנא-ווארשא תרמ"א (ובכמה דפוסים שלאחריהם) נדפס בשיבוש: "צ"ל מי כעמך ישראל גוי אחד בארץ".

נדפס בדפוס

CH Print & Ship

478 Albany Ave. Brooklyn N.Y. 11203

(718) 771-5000

נסדר והוכן לדפוס

על ידי חיים שאול בן חנה

בדפוס "ועד הנחות בלה"ק"

(718) 604-2610

נדפס בסיוע ולזכות יצחק בן לאה וזוגתו רבקה ויקה בת רחל ומשפחתם שיחי

להסתלקות הילולא שלו, אשר לכשיפוצו מעינותיו, שהיא היא תורת החסידות, חוצה, קאתי מר דא מלכא משיחא. ואין לך דבר העומד בפני הרצון.

בברכה לבשו"ט בכל האמור ולכוח"ט

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א
א. קווינט, מזכיר

ב

בי"ה, כ"ב תמוז, ה'תשי"מ
ברוקלין, נ.י.

הווי"ח אי"א נו"נ עוסק בצרכי צבור
הרב משה שי הרשמן

שלום וברכה!

מאשר אני קבלת מכתבו מיי"ב תמוז (עם המצ' אליו) והקודמו.

והנה בנוגע להערות שלו בדברים הקשורים בהלכה ופסקי דינים לרבים, מובן שבה עליו לפנות לאגודת הרבנים כיון שזהו מתפקידם ושטח פעולתם.

ואשר להערותיו בנוגע לסיפור רבנו הזקן, שגם הסיפור "תהילת ה'" בנוסח זה, הרי בכמה מההערות כדאי שיעיין בסי' "שער הכולל" הנדפס ביחד

ואין לך דבר העומד בפני הרצון: ראה זח"ב קסב, ריש ע"ב.

ב

המצ' = המצורף.

להערותיו בנוגע לסיפור רבנו הזקן. "תהילת ה'": במכתבו מעיר על ה"שיבושים", לדעתו, שמצא בסיפור "תהילת ה'": (א) בתפלת מעריב דשבת, אחר ברכת "השכיבנו", מובא המנהג לומר "ושמרו" — אף כי ידוע מנהג כ"ק אדה"ז שלא לאמרו; (ב) בתפלת מנחה דשבת, בברכת "אתה אחד", הנוסח הוא (כבשמואל"ב ז, כג): "ומי כעמך כישראל", ולדעתו — צ"ל (כבדברי הימים-א יז, כא): "ומי כעמך ישראל".

בס' "שענו הכולל": ראה שם (בקשר להנ"ל): (א) פי"ז סכ"ד: "ושמרו.. הכרעת אדמו"ר שלא לאמרם משום חשש הפסק.. אעפ"כ לא השמיט מן הסדור משום* שהנוהגים לאמרם יש להם על מה שיסמוכו כו"; (ב) פכ"ט ס"ו: "כעמך כישראל.. מה שאומרים כעמך כישראל.. ולא כבשאר סדורים כעמך ישראל.. הטעם הוא** בפע"ח שער השבת פכ"ג ובשו"ע האריז"ל, ועיי"ש בהגהת צמח הטעם שצ"ל בשני כפי"ן המורים על כתר עליון (בשו"ע האריז"ל שנדפסו מקרוב יש שם טעות הדפוס)".

(* ראה גם פסקי הסיפור (להררא"ח נאה — ירושלם, תרצ"ז) אות קכח (ע' לב).

** ראה גם לקוטי לוי"צ לזח"ג ע' שכב ואילך. אבן השהם (ירושלים, תשמ"ח) או"ח סרצ"ב ט"ה. וש"נ.

לב. דובר כמ"פ²²⁹ שבשעה שהקב"ה ממשיך ברכה וחסד, רצונו שיהי' זה בשלימות — שלא יהי' כמו "נהמא דכסופא"²³⁰, שמקבלים ענין ללא נתינת דבר תמורתו, היינו, שיהודי מצד עצמו לא עושה מאומה, ומקבל דבר מוכן ללא השתדלות.

ואפילו כשהקב"ה נותן דבר גדול ונעלה ביותר, שלא שייך שאדם נברא, אפילו יהודי, יוכל ליתן משהו כערכו — אעפ"כ רוצה הקב"ה שתהי' איזה פעולה, מעשה או דיבור, גם מצד היהודי, כדי שיהי' ליהודי רגש שהוא השתדל עכ"פ לפי כחו.

ובדוגמת הסיפור הידוע שהובא בשהש"ר וקה"ר²³¹, שר' חנינא רצה לעלות לרגל ולהביא קרבן, אבל לא הי' לו כסף עבור זה, עד שיצא לשוק וראה אבן גדולה, ורצה לנדב את האבן לביהמ"ק (עבור ענינים של בדק הבית וכיו"ב, שהרי מאבן אי אפשר להביא קרבן), אבל לא היתה לו אפשרות לשכור אנשים שיביאו את האבן מהמקום שבו דר אל ביהמ"ק. וראה חמשה אנשים — מלאכים שהתחפשו לבני אדם — שאמרו לו, שבהסכמתו, בציוויו ובשליחותו יביאו את האבן לביהמ"ק, "ובלבד" — כפי שמסיים במדרש — "שתתן ידך ואצבעך עמנו".

כלומר: למרות שהיתה זו אבן גדולה שיש צורך בחמשה אנשים להביאה לביהמ"ק — רצו שיהי' לו בזה "אצבע קטנה", כדי שלא יהי' לגמרי "נהמא דכסופא".

והרי מובן איזה ערך יש לנתינת אצבע קטנה לגבי חמשה אנשים שמשתמשים בכל כחם, ועאכו"כ כשמדובר אודות מלאכים שרק התחפשו לאנשים, ובפרט שלא דרשו שיתן יד שלימה, או שתי ידיו (כמו סמיכה שצ"ל "בכל כחו בשתי ידיו"²³²), ואפילו לא אצבע גדולה, אלא צריך רק את אצבעו, עכ"פ אצבע קטנה, אבל לאידך גיסא — אצבע קטנה מוכרח להיות; לא די בכך שיש לו מחשבה טובה ורצון טוב ודיבור טוב, והוא ממנה שליח וכו', אלא עליו לעשות גם משהו במעשה²³³.

לג. ועד"ז בנוגע לחג הפסח, "זמן חרותנו":

אע"פ שבנ"י היו אז במעמד ומצב ש"את ערום וערי"²³⁴, ובכלל

(229) ראה גם שיחת י"א ניסן דאשתקד
ס"ג (תו"מ ח"פ ע' 27). וש"נ.
(230) ראה ירושלמי ערלה פ"א ה"ג.
לקו"ת צו, ז, ריש ע"ד. ובכ"מ.
(231) בתחלתם.
(232) רמב"ם הל' מעה"ק פ"ג הי"ג.
(233) ראה גם שיחת י"א ניסן תשל"ב
סי"ג (תו"מ חס"ח ע' 63 ואילך). וש"נ.
(234) יחזקאל טז, ז.

היתה אז ההמשכה באופן ש"נגלה עליהם מלך המלכים הקב"ה בכבודו ובעצמו"²³⁵, כך שלכאורה לא שייך לעשות דבר שהוא בערך – רצה הקב"ה שיעשו משהו, ולכן הי' הענין של דם פסח ודם מילה – "בדמיך חיי גוי' בדמיך חיי"²³⁶, כמבואר במדרשים²³⁷.

וכיון שיש צורך בענין שהוא בדומה לזה,

— וכמו בסיפור אודות ר' חנינא, שבשעה שהוצרכו להעלות את האבן, רצו שיעשה לא איזה מעשה צדדי, אלא שיצרף אל האבן אצבע קטנה, ועד"ז כשהוצרך להיות אצל בני הענין ד"חירותינו" מעבודת פרך של גלות מצרים, "משעבוד לגאולה", רצה הקב"ה שיהי' איזה ענין בדומה לזה בפעולות של בני —

לכן מצינו במדרשי חז"ל²³⁸ (וקשור גם עם פסוק בתנ"ך²³⁹) שלפני שבני יצאו ממצרים הי' ציווי על שחרור עבדים:

גם בהיות בני במצרים היו ביניהם כאלו שהיו להם עבדים, והיו בזה הגדרים באיזה אופן צריכים לעבוד, ומתי משחררים אותם — לאחרי שש שנים וכו'.

וכבר אז נאמרה פרשת שילוח עבדים לבני, וקיימו זאת, ועי"ז היתה אח"כ היציאה ממצרים, ב"מדה כנגד מדה"²⁴⁰, אע"פ שזהו שלא בערך לענין ד"שלח את עמי" מהעבדות בארץ מצרים.

לד. וזהו גם הקשר המיוחד עם המדובר לאחרונה בפרט, החל מפורים עד פסח²⁴¹, שיש להשתדל בנוגע ליהודים שנמצאים בבתי-האסורים, או אלו שנמצאים בבתי-חולים, שהם "אסורים" בבית זה מפני מצב הבריאות שלהם, שעוד בהיותם בבית-האסורים יהיו במעמד של חירות בכל האפשרויות שיכולה להיות בבית-האסורים, ולכן, נוסף לכך שבכל השנה כולה ישנו ציווי מיוחד "להחיות רוח שפלים"²⁴² (כמדובר בהתוועדות דפורים²⁴³ אודות דברי הרמב"ם בסיום הלכות מגילה²⁴⁴), צ"ל במיוחד בפורים הענין של "משלוח מנות", "מתנות לאביונים" וקריאת

(235) נוסח הגש"פ.

(236) שם, ו.

(237) רות רבה רפ"ו. מכילתא (הובא

בפרש"י) עה"פ בא יב, ו.

(238) ראה ירושלמי ר"ה פ"ג ה"ה. וראה

גם ת"מ חס"ד ס"ע 83. וש"נ.

(239) ירמ"י לד, יג ואילך.

(240) סנהדרין צ, סע"א. וראה סוטה ח, ב ואילך.

(241) ראה גם

(242) ישע"י נו, טו.

(243) סל"א (ת"מ חפ"ג ע' 335). וש"נ.

(244) פ"ב הי"ז.

הוספה

בי"ה, ב' אלול תשי"כ
ברוקלין

האברך יהושע שי

שלום וברכה!

במענה למכתבו מכ"ט מני"א, ערב ראש חדש אלול חדש הרחמים,

בו שואל ביאור איזהו מקומות בנוסח החב"ד בברכות השחר ובתפלה,

ויעיין בשער הכולל להרב א"ד לאוואוט, שמביא המקורות והטעמים

בזה.

כן לשאלתו בסדר הקושיות דמה נשתנה, — ראה הגדה של פסח (הוצאת

קה"ת — בצירוף מקורות וטעמים להנוסח שלנו).

תקותי חזקה שיש לו קביעות עתים בלימוד תורת החסידות. וגם על

חבריו ש"י משפיע בכיוון זה, שהרי נכנס זה במסגרת דיפוצו מעינותיך חוצה,

וככתוב באגה"ק של מורנו הבעל שם טוב, אשר השנה היא שנת המאנים

מצילום האגרת. נדפסה בתשורה (מונדשיין, תשס"ח).

האברך יהושע: מונדשיין, ת"א. אגרות נוספות אליו — אג"ק חל"ג אגרת יב'תמו (ע' רלב),

ובהנסמן בהערות שם.

חדש אלול חדש הרחמים: ראה לקו"ת ראה לב, א ואילך. ובכ"מ.

שואל... בנוסח החב"ד בברכות השחר ובתפלה: במכתבו — (א) שהנוסח של "אלו דברים

שארם אוכל פרותיהם" אינו זהה לנוסח המשנה בתחילת מסכת פאה; (ב) במוסף שבת "תקנת

שבת" ולא "תכנת שבת" כמנהג העולם.

בשער הכולל להרב א"ד לאוואוט: פ"א סי"ז-ט; פכ"ז ס"ב.

לשאלתו בסדר הקושיות דמה נשתנה: במכתבו — שאינו זהה לסדר המשנה בפסחים (פ"י

מ"ד).

הגדה של פסח (הוצאת קה"ת: עם לקוטי טעמים ומנהגים — ע' יג (פיסקא מטבילין, מצה,

מרור, מסובין). וראה גם לקו"ש ח"א ע' 244 ואילך (הגש"פ עם לקוטי טעמים מנהגים

וביאורים ע' קיג ואילך; ת"מ התוועדויות חט"ז — תש"ז ח"ב — ע' 197 ואילך).

דיפוצו מעינותיך חוצה: משלי ה, טז.

וככתוב באגה"ק של מורנו הבעל שם טוב: נדפסה בכש"ט בתחלתו. ובכ"מ.

שכל עבודותיו צ"ל בזריזות עצומה כדי שתהי' שמורה מכל עניני חימוץ, כפי שרואים גם בפשוטם של דברים.

וזה יפעל גם את הזירוז אצל הקב"ה שידלג על כל החשבונות ועל כל הדינים ועל כל ההסברות ועל כל הענינים, אפילו לא להמתין לכך ש"עושיין תשובה", אלא "נגאלין מיד",

ובודאי שזה גופא יפעל את התשובה האמיתית והשלימה למטה מעשרה טפחים — שהרי צריך רק להסיר ולבטל מה שמכסה עליו, כמ"ש הרמב"ם בהלכות גירושין סוף פרק שני, שבשעה ש"כופין אותו", הרי זה מבטל את האונס של הלעו"ז ש"תקפו יצרו", ואז הוא עומד לאמיתתו ובעצמו, שאז מכריז ואומר "רוצה אני" — שרוצה באמת לעשות מה שהקב"ה מצוה ומבקש ממנו לעשות, ונותן לו כח לעשות זאת בתכלית השלימות.

והי"ר שיתכוננו לחג הפסח באופן "כשר ושמח" — ע"י כל הענינים האמורים לפנ"ז, ובפרט ענין המבצעים, הן בחוץ לארץ, ועאכו"כ בארץ ישראל, ומתוך מנוחה ושמחה ושלוש אמיתיים, כי יקויים מ"ש³⁰⁴ "ונתתי שלום בארץ ושכבתם ואין מחריד", ונפלו אויביכם לפניכם", ועד לאופן שאפילו "חרב (של שלום)³⁰⁵ לא תעבור בארצכם"³⁰⁶, וברגע הגלות האחרונים יהי' "ואולך אתכם קוממיות"³⁰⁷, ובקרב ממש — "ובני ישראל יוצאים ביד רמה", לקבל פני משיח צדקנו, בגאולה האמיתית והשלימה.

[כ"ק אדמו"ר שליט"א צוה לנגן הניגון "לכתחילה אריבער" לאדמו"ר מהר"ש, "הושיעה את עמך", "ופרצת", "על אחת כמה וכמה", ו"ניעט ניעט ניקאָוואָ" (ורמז לשרוק ועודד מאוד את הנגינה).

אח"כ אמר: אלו שנתחייבו בברכה אחרונה — מסתמא לא ישכחו לברך ברכה אחרונה].

(והמשיך: כיון שצריכים לענין עבודת המבצעים וההכנות לחג הפסח כשר ושמח — יהי' זה גם בשמחה ובטוב לבב, החל מיד מהתועדות זו, ע"י הניגון "כי בשמחה תצאו" (והתחיל לנגן "כי בשמחה תצאו").

306 שם, ו.

307 שם, יג.

304 בחוקתי כו, ו"ח.

305 תענית כב, א"ב.

המגילה, ועד"ז בפסח, שיהיו להם ד' כוסות ומצה שמורה, והגדה בשביל הסיפור ביציאת מצרים, וכל הפרטים שבדבר.

ושייך במיוחד ל"זמן חרותנו", כאמור לעיל שאז נדרש שיהודי ירגיש את עצמו בחירות עוד בהיותו בגלות — הנה כשפועלים מעין זה בנוגע ליהודי שיושב בבית-האסורים כפשוטו, שירגיש את עצמו במצב של חירות, ובאופן שיתבטא גם במעשה, ששותה ד' הכוסות ואוכל מצה בהסיבה (ענינים שקשורים עם חירות), ואומר את ההגדה (סיפור יצי"מ) בשמחה ובקול רם וכו' — הרי זה פועל שעוד בזמן הגלות יהי' אצלו הרגש ענין החירות ב"זמן חרותנו" בעומק יותר, וזה ימהר את "זמן חרותנו" האמיתית והשלימה, בכיאת משיח צדקנו.

וזהו הענין של מבצע שמורה, מבצע פסח, בקשר ובמיוחד עם בתי-האסורים ובתי-חולים (או כפי שנקראים בתי-רופאים)²⁴⁵.

לה. ועד"ז בנוגע למבצע תפילין, שנוסף על המדובר אודותיו במשך כל הזמן ובמיוחד בזמן האחרון, יש לזה שייכות מיוחדת לחג הפסח: בין הפרשיות שנאמרו במיוחד מיד לאחרי "החודש הזה לכם ראש חדשים", "חודש של גאולה"³³, באה גם הפרשה שבה מדובר אודות תפילין,

וכמובן גם בפשוטם של כתובים בפרשת בא השייכות ליצי"מ — "קדש לי כל בכור גו' לי הוא", "לעצמי קניתים ע"י שהכיתי בכורי מצרים"²⁴⁶, ואח"כ ממשך: "והי' לך לאות על ירך ולזכרון בין עיניך"²⁴⁷, שזהו ענין התפילין.

ומסיים: "למען תהי' תורת הוי' בפיך"²⁴⁷ — שזה קשור מיד עם מבצע תורה.

וכמו"כ ישנו גם הקשר עם ענין המזווה — שהרי בעת עשיית קרבן פסח בהיותם במצרים, "לקחו מן הדם ונתנו על שתי המזוזות ועל המשקוף"²⁴⁸, ועי"ז שמר הקב"ה דלתות פתחי בתי ישראל, אפילו בשעה שהיו זקוקים לענין ד"פסח הוי' על הפתח"²⁴⁹, ומבואר בכ"מ²⁵⁰ שמצות מזווה היא בדוגמת הדם שניתן על שתי המזוזות.

249 שם, כג.

250 ראה מכילתא עה"פ. יל"ש שם רמז

רו בסופו. ועוד. וראה גם אוה"ת בא ע' שי

ואילך. וש"נ.

245 ראה גם מכתב י"א ניסן תש"כ

(אג"ק חכ"א ע' תנט). וש"נ.

246 יג, ב ובפרש"י.

247 שם, ט.

248 שם יב, ז.

וכיון שכל הענין של יצי"מ הו"ע של צדקה שעשה הקב"ה עם בני"י, שהרי היו במעמד ומצב ש"את ערום ועריי", ויציאתם ממצרים היתה רק מצד אתערותא דלעילא²⁵¹ — הנה מעין זה היא גם ההתחזקות וההתגברות ביתר שאת וביתר עוז במבצע צדקה.

וכדי ש"תהי' תורת הוי' בפין", יש צורך שיהיו תמיד במזומן ספרים שיוכל לעיין ולידע הדין בתורה וכו' — שזהו הענין של בית מלא ספרים.

לו. ועד"ז מבצע נרות שבת קודש:

אחד הענינים שבהם היתה תלו' יציאת מצרים הוא — שבני"י יקבלו "רכוש גדול", כאמור לעיל (סי"ד) מדברי חז"ל, שהקב"ה אמר שאינו יכול להוציא את בני"י ממצרים לפני שמקבלים את הענין של "רכוש גדול", כדי לקיים מש"נ "יצאו ברכוש גדול".

ואיתא במדרש²⁵² כיצד הגיע ה"רכוש גדול" — שבשעה שהיתה מכת חושך, שאז הי' חושך ואפילה עבור מצרים, "ולכל בני ישראל הי' אור במושבותם"²⁵³, היתה לבני"י האפשרות להכנס לבתי מצרים (כיון שאצל מצרים הי' חושך, ואצל בני"י הי' אור), ולראות את ה"כלי כסף וכלי זהב ושמלות", ולאח"ז, לפני מכת בכורות, כשבאו לבקש מהמצריים "כלי כסף וכלי זהב ושמלות"²⁵⁴, והמצריים אמרו שאין להם, השיב להם היהודי: אני ראיתו בביתך ובמקום פלוני הוא וכו' וכו'.

זאת אומרת במילים אחרות — שבשעה שבעולם שורר חושך, יש אצל בני"י "אור במושבותם", אזי נעשה אצל בני"י "רכוש גדול", ובפרט ע"פ הביאור בחסידות²⁵⁵ שקאי על ניצוצות הקדושה, שעז"נ "ונצלתם את מצרים"²⁵⁴, ואז יוצאים בני"י "ביד רמה".

ומעין זה הוא מבצע נרות שבת קודש, שענינו, שבשעה שמתחיל להחשיך, שאז יכולים ליכשל בעץ או באבן, ולא יכולה להיות הנאה אמיתית מסעודת שבת וכו' (ככל הפרטים שבדבר²⁵⁶), הנה בשעה שבעולם שורר חושך ולילה, אזי מדליקים בבתי בני"י ("במושבותם") "אור" (שהרי "בטיהרא" — הנה "שרגא בטיהרא מאי אהני"²⁵⁷) — אור

בתלמוד תורה¹³⁶, היינו, שבשעה שלומד תורה כדבעי, שזהו באופן שנקרא "עוסק בתורה", וכיון שהלימוד הוא כדבעי, הרי זה גם מביא לידי מעשה — אזי נעשה מיד "בן חורין", כך, שעוד בהיותו בגלות לא יכול אף אחד לשלוט עליו, וכמוזכר לעיל (ס"ט) הפתגם הידוע שהנשמה לא הלכה מלכתחילה בגלות, וכיון שהיא קשורה עם הגוף, ובאופן שעושים נשמתם עיקר וגופם טפל²⁹⁵, הנה בדרך ממילא נעשה סוכ"ס גם הגוף במעמד ומצב של חירות, ככל האפשרי בזמן הגלות, וזוהי הכנה קרובה לחירות בפשטות ולמטה מעשרה טפחים.

ובזה גופא ישנם הענינים הכלליים — שהם המבצעים: מבצע תורה, מבצע תפילין, מבצע מזוזה, מבצע צדקה, מבצע בית מלא ספרים — יבנה וחכמי, מבצע נרות שבת קודש, מבצע כשרות האכילה ושתי', ומבצע טהרת המשפחה.

וע"פ המדובר כמ"פ²⁹⁶ שבכל יום ישנו ענינו המיוחד, וכל שאר הענינים עולים ע"י המצוה והספירה של יום זה, וע"ד שבחג הפסח מזכירים את כל שלשת רגלים בלשון "מועדים לשמחה וכו'", אבל זהו באופן שכולם נכללים בענינו של חג הפסח, ועד"ז בחג השבועות ובחג הסוכות — ישנו גם המבצע שהזמן גרמא, שזהו מבצע פסח — להשתדל בנוגע למצה שמורה, שבכל מקום ומקום שיכולים להגיע, יפעלו שיהי' שם מצה שמורה כפי האפשרי, עכ"פ כזית מצה לשני הסדרים בחוץ לארץ, ולסדר אחד בארצנו הקדושה, "ארץ אשר .. עיני הוי' אלקיך בה מראשית השנה ועד אחרית שנה".

וכיון שמצה היא "מיכלא דמהימנותא" ו"מיכלא דאסוותא"²⁹⁷ — הרי זה ימהר קיום היעוד²⁹⁸ "והסיר הוי' ממך כל חוליי", "זה יצר הרע"²⁹⁹, וענין האמונה יהי' באופן ד"רעה אמונה"³⁰⁰, שע"י העבודה של "רעיא מהימנא", רועה נאמן, משה, שהי' "גואל ראשון" — תתפשט האמונה בכל עניני תורה ומצוותי, ועד גם בעניני הרשות — "בכל דרכיך דעהו"³⁰¹, ולפנ"ז³⁰² — "כל מעשיך יהיו לשם שמים"³⁰³.

והכוונה בפשטות — שיוסיפו ביתר שאת וביתר עוז בכל המבצעים האמורים לפנ"ז, ובתוספת חיות ועידוד וזריזות בענין המצה,

(300) תהלים לו, ג. וראה לקו"ש חט"ז ע' 16. וש"נ.
(301) משלי ג, ו.
(302) ראה לקו"ש ח"י ע' 104. וש"נ.
(303) אבות פ"ב מי"ב.

(295) ראה תניא רפ"ב.
(296) ראה גם
(297) זח"ג קפג, ב.
(298) עקב ז, טו.
(299) ויק"ר פט"ז, ח.

(251) ראה לקו"ת ויקרא ג, א. ובכ"מ.
(252) שמור"ר פי"ד, ג. תנחומא בא ג.
(253) פרש"י שם יו"ד, כב.
(254) שם, כג.
(255) שמות ג, כב.
(256) ראה לקו"ש חכ"א ע' 80. וש"נ.
(257) ראה שו"ע אדה"ז או"ח רסרס"ג. וש"נ.
(257) חולין ס, ב. וש"נ.

"אור" — כיון שזהו לילה שנעשה באופן ש"לילה כיום יאיר"²⁸⁷, וכפי שמבאר רבינו הזקן בתניא²⁸⁸ מ"ש²⁸⁹ "וגם רשע ליום רעה", שהכוונה היחידה בבריאת ומציאות הרשע היא "שישוב מרשעו ויעשה הרע שלו יום ואור כו'", וזהו גם "אור לארבעה עשר", שכשננס לשנת הי"ד ונעשה מחוייב במצוות, שאז נעשה אצלו המציאות של "חמץ" (שקאי על היצה"ר) שצריך לבדוק וכו', צריך לידע שכל הכוונה בזה היא — ענין ה"אור", "ויקרא אלקים לאור יום"²⁹⁰, "ליום רעה" — לעשות מהרע יום ואור.

מב. וסיום המסכתא — "והלכתא אבי הבן מברך שתיים":

כיון ש"בין כך ובין כך (גם אם חטאו) אתם קרויים בנים"²⁹¹, ועד לדרגא ד"בני בכורי ישראל"²⁹² — מחוייב "אבי הבן" (הקב"ה) לפדותו (כדאיתא במסכת קידושין²⁹³), ולכן מברך "אבי הבן" ברכת פדיון הבן, שפודה את "בני בכורי ישראל" מהלעו"ז, ועד כפשוטו — שפודה אותו מגלות מצרים, בדוגמת פדיון בכורות ישראל ב"ימי צאתך מארץ מצרים". וענין זה נעשה באופן הקשור גם עם ברכת "שהחיינו וקיימנו והגיענו לזמן הזה", שבזה ישנו הכלל שברכת "שהחיינו" נאמרת רק כשאינן ענין של צער,

— שזהו אחד הטעמים שאין מברכים שהחיינו בברית מילה (ואצל בכור דוחים ברכת שהחיינו לפדיון הבן), לפי שיש צערא דינוקא²⁹⁴ —

והיינו, שהפדיון של בני מהגלות לגאולה נעשה באופן של חסד ורחמים, עד שאין בזה ענין של צער כלל, כי אם באופן ש"בני ישראל יוצאים ביד רמה",

כן תהי' לנו בעגלא דידן, בביאת משיח צדקנו, יבוא ויגאלנו ויוליכנו קוממיות לארצנו.

מג. וההכנה לזה — שצריכה להיות מעין זה (כנ"ל סל"ג) — היא ע"י תורה ומצוותי בכלל, ש"אין לך בן חורין אלא מי שעוסק

אמיתי — "נר מצוה ותורה אור"²⁵⁸, וזה ממהר קיום התנאי של היציאה מן הגלות.

ובמיוחד ע"פ המסופר במדרש²⁵⁹ שפרעה בעצמו הניח לבני"י לשמור שבת, וכיון שהדלקת נרות שבת היתה כבר החל משרה אמנו ואח"כ אצל רבקה, הרי מובן שבנות שרה ורבקה המשיכו בזה, ועאכו"כ שבהיותן במצרים הנה אפילו פרעה מלך מצרים הבדיל את יום השבת מכל שאר הימים, הרי בודאי שהמשיכו בקיום מצוה זו, ועד שהדבר מתבטא בענין הכללי ש"לכל בני ישראל הי' אור במושבותם" במשך הזמן שהי' חושך ואפילה, "וימש חושך"²⁶⁰, בכל העולם כולו.

ועד"ז ישנו גם הענין של כשרות האכילה ושתי' — כמסופר שבשעה שיוסף הי' משנה למלך ובאו השבטים, היתה האכילה ושתי' באופן ד"טבוט טבח והכין"²⁶¹, כפירוש הגמרא²⁶² שהיתה שחיטה כשרה, והי' הסדר ש"לא יוכלון המצריים לאכל את העבריים לחם"²⁶³, היינו, שהיתה הבדלה גם באכילה בין המצריים לעבריים עוד קודם מ"ת, מיד בהתחלת הירידה למצרים, ועוד לפני"ז, כאשר "יוסף הורד מצרימה"²⁶⁴; ובדומה לזה הוא מבצע כשרות האכילה ושתי'.

וזה ממשיך גם את הענין של מבצע טהרת המשפחה:

בנוגע לשמות בני"י, "אלה שמות בני ישראל גו' איש וביתו באו ראובן שמעון וגו'"²⁶⁵, איתא במדרש²⁶⁶: "ראובן ושמעון נחתין ראובן ושמעון סלקין", שכפי שבאו כך יצאו; ואם הדברים אמורים בנוגע לשמות, עאכו"כ שכן הוא בנוגע לעצם התהוות גופותיהם.

ובפרט ע"פ המבאר במדרשי חז"ל²⁶⁷ מ"ש במנין משפחות בני"י היוצאים מארץ מצרים²⁶⁸: "הראובני", "השמעוני" וכו', ש"הטיל הקב"ה שמו עליהם, ה"א מצד זה ויו"ד מצד זה, לומר מעיד אני עליהם. . שבטי י"ה עדות לישראל"²⁶⁹, השם הזה מעיד עליהם לשבטיהם, ש"לא שלטו בגופם" (ורק "אחת היתה ופירסמה הכתוב"²⁷⁰, אבל אצל כל השאר היתה הצניעות בתכלית).

(265) ר"פ שמות.
 (266) ויק"ר פל"ב, ה.
 (267) שהש"ר פ"ד, יב (א). פרש"י פינחס כו, ה.
 (268) פינחס שם, ד ואילך.
 (269) תהלים קכב, ד.
 (270) ויק"ר שם. פרש"י אמור כד, יא.

(258) משלי ו, כג.
 (259) שמ"ר פ"א, כח.
 (260) בא שם, כא.
 (261) מקץ מג, טז.
 (262) ראה חולין צא, סע"א.
 (263) שם, לב.
 (264) וישב לט, א.

(287) תהלים קלט, יב.
 (288) פכ"ז.
 (289) משלי טז, ד.
 (290) בראשית א, ה.
 (291) ראה קידושין לו, א. וראה גם לקו"ש ה"ג. וראה גם אנציק' תלמודית (כרך ד) ערך "ח"א ע" 3 ובהערה 23 ושוה"ג שם. וש"נ.
 (292) שמות ד, כב.
 (293) כט, א.
 (294) ראה אבודרהם שער ג' (ברכת המצוות). הגהות מיימוניות הל' מילה פ"ג ה"ג. וראה גם אנציק' תלמודית (כרך ד) ערך ברכת הזמן (ע' תמב). וש"נ.

וכיון שיש עדות על הגוף מהקב"ה, והעדות היא מ"י"ה", שהוא עיקר השם [שבו לא יכול לפגוע אפילו עמלק, שפוגע רק ב"ה שבשם — ש"אין השם שלם"²⁷¹, ונשאר רק י"ה, שבו לא יכול לפגוע] — הרי מעצמו מובן שהענין של טהרת המשפחה הי' בתכלית השלימות.

ולכן יש למבצע טהרת המשפחה שייכות מיוחדת גם להכשר והכנת כל הענינים הדרושים לחג הפסח כשר ושמח.

לז. ויה"ר שיעסקו בכל הענינים הנ"ל ביתר שאת וביתר עוז, ויעשו זאת באופן של חירות מכל הענינים והדאגות המבלבלים ומעלימים ומסתירים, ומעצמו מובן שיהי' בהצלחה רבה ומופלגה, ובפרט כשעושים זאת בשמחה ובטוב לבב, שאז תפרוץ השמחה את כל הגדרים²⁷², "ומיד הן נגאלין"²⁷³, בגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו, ובעגלא דידן.

* * *

לח. צוה לנגן ואמר מאמר ד"ה קול דודי גו'.

* * *

לט. כיון שנמצאים ביום המעשה, וגם הקהל עיף — אין הזמן גרמא לערוך סיום באריכות, כי אם להזכיר עכ"פ אודות מסכתא פסחים, שהתחלתה: "אור לארבעה עשר בודקין את החמץ לאור הנר", וסיומה: "אבי הבן מברך שתיים" — שיש לזה שייכות לכללות הענין דיצי"מ.

מ. הענין של יצי"מ הוא — הכנה למ"ת, כמ"ש²⁷⁰ "בהוציאך את העם הזה ממצרים תעבדון את האלקים על ההר הזה", היינו, שהיציאה ממצרים בחמשה עשר בניסן היתה בזכות זה ש"תעבדון גו' על ההר הזה", שזהו הענין דמ"ת.

ובמיוחד ע"פ דברי הגמרא במסכת יבמות²⁷³, שלמדים דיני גירות מענין המילה וטבילה שהיתה אצל אבותינו שע"ז נתגיר, והרי ענין המילה הי' כבר בהיותם במצרים — בארבעה עשר או בליל חמשה עשר בניסן²⁷⁴, שזהו"ע דם מילה (כנ"ל ס"ל"ג), כך, שאז היתה התחלת הגירות, שנעשו עם שנצטווה בתורה ומצוותי',

(271) תנחומא ס"פ תצא. פרש"י ס"פ (273) מו, א"ב. וש"נ.

בשלח. (274) ראה לקו"ש ח"י"ז ע' 125 ואילך.

(272) ראה סה"מ תרנ"ז ס"ע רכג ואילך. וש"נ. ועוד.

שהרי השייכות של בנ"י לקיום המצוות לכל הדעות היתה בשעת מ"ת, משא"כ לפני"ז היו רק המצוות שנצטוו במרה, וכן שבע מצוות ב"נ, ואפילו הנהגת האבות ש"קיימו כל התורה כולה עד שלא ניתנה²⁷⁵ — אין זה ענין התומ"צ כמו לאחר מ"ת, כידוע מ"ש הרמב"ם בפירושו המשניות בחולין²⁷⁶, ש"אין אנו מלין מפני שאברהם אבינו ע"ה מל עצמו ואנשי ביתו, אלא מפני שהקב"ה צוה אותנו ע"י משה רבינו שנמול כו", ועד"ז בשאר המצוות. ומבואר יותר ע"פ דרושי החסידות²⁷⁷ שמבארים החידוש דמ"ת, שאז בטלה הגזירה²⁷⁸, באופן ש"עליונים" נעשים "תחתונים", ו"תחתונים" נעשים "עליונים"; ומזה מובן גם החילוק בנוגע ללימוד התורה וקיום המצוות.

מא. וענין זה משתקף אח"כ בכל דור ודור בכל אחד מישראל:

כשיהודי נעשה בן י"ג שנה ויום אחד — שזהו "אור לארבעה עשר"²⁷⁹, היינו, מיד בהתחלת שנת הי"ד, לאחרי שנשלמו י"ג שנה (שהרי הפירוש ד"י"ג שנה ויום אחד" כאן אינו מעת-לעת שלם, אלא שעה ורגע אחד²⁸⁰) — אזי נעשה בר"דעת שמחוייב במצוות (שזהו הטעם כפשוטו שבן י"ג מחוייב במצוות, לפי שיש בו דעה²⁸¹),

ולכן "בודקין את החמץ" — שמכאן ולהבא צריך לבדוק מה נעשה עם היצה"ר, שנוסף על השבעה השמות שיש לו²⁸², נקרא גם בשם "חמץ"²⁸³, כמ"ש²⁸⁴ "מכף מעול וחומץ",

והבדיקה היא "לאור הנר" — דקאי על "נר מצוה ותורה אור"²⁸⁵, ועל "נר הוי' נשמת אדם"²⁸⁵, כמובא בהמשך הסוגיא²⁸⁶: "למדנו .. חיפוש מנרות ונרות מנר .. דכתיב נר ה' נשמת אדם".

ועפ"ז יובן גם הפירוש וביאור בפנימיות הענינים בדיוק הלשון "אור לארבעה עשר", דאף שהבדיקה היא לא באור היום, שהרי "שרגא בטיהרא מאי אהני"²⁸⁷, אלא דוקא בלילה, אעפ"כ, נאמר על זה הלשון

(275) יומא כח, ב. וש"נ.

(280) ראה אנציק' תלמודית (כרך ד) ערך בר מצוה בתחלתו (ע' קסו). וש"נ.

(276) ספ"ז.

(281) ראה שם (כרך ה) ערך גדול בתחלתו (ע' קלז). וש"נ.

(277) ראה לקו"ש חט"ז ס"ע 221 ואילך.

(282) סוכה נב, סע"א.

(278) שמור' פי"ב, ג. תנחומא וארא טו.

(283) ראה לקו"ת צו יב, ג. יג, ג (וש"נ).

ועוד.

(284) תהלים עא, ד.

(279) ראה גם תורת לוי יצחק ריש ע' רמח. אג"ק ח"ג ס"ע קי. ספר הערכים חב"ד

(285) משלי כ, כו.

(כרך ג) ערך אור לארבעה עשר בסופו (ס"ע שצט ואילך). וש"נ.

(286) פסחים ז, ב.